

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky

Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

07/2022

Zelené verejné obstarávanie v školskom stravovaní vo vybraných štátoch Európy

Vypracovala: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: Mgr. Natália Švecová,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

Bratislava

18. marca 2022

Anotácia:

Komparatívna analýza sa zameriava na prehľad legislatívnej situácie vo verejnom obstarávaní v oblasti školského (hromadného) stravovania, na delbu kompetencií a rozhodovací proces pokiaľ ide o zariadenia školského stravovania v materských, základných a stredných školách, na povinnosť poskytovať v rámci vzdelávacieho procesu stravu pre žiakov a študentov, na posilňovanie ekologických kritérií a kritérií kvality vo verejnom obstarávaní a ich praktické uplatňovanie v školskom stravovaní, ako aj na spôsob úhrady poskytovanej stravy v školských zariadeniach.

Kľúčové slová:

školská jedáleň, hromadné stravovanie, ekológia, verejné obstarávanie, financovanie školského stravovania

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

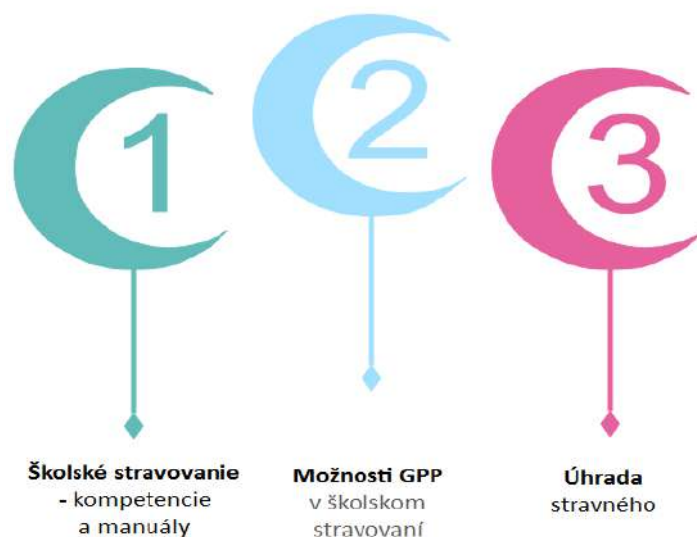
Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov.

Obsah

Úvod.....	4
Situácia v Slovenskej republike	6
1. Kompetencie pri školskom stravovaní a metodické usmernenia.....	8
2. Zelené verejné obstarávanie – princípy a jeho využívanie.....	14
3. Financovanie školského stravovania a podpora GPP	19
Záver	22
Zdroje	24

Úvod

Zelené obstarávanie v školskom stravovaní

V analýze sa zameriavame na tri základné tematické okruhy:

- kompetencie v oblasti školského stravovania (MŠ, ZŠ, SŠ) a metodické usmernenia pre školské jedálne na výber dodávateľov, nákup potravín, zvoz potravín atď.
- využívanie možnosti zeleného verejného obstarávania (Green Public Procurement – GPP) v školských jedálňach a princípy, ktoré ho charakterizujú
- spôsoby financovania školského stravovania – pri bežnom / zelenom obstarávaní.

Analyzovaná téma má dve základné roviny. Prvou je zdôraznenie environmentálnych dosahov verejného obstarávania vo všetkých článkoch reťazca (výrobcovia, spracovatelia, dodávatelia, poskytovatelia, likvidátori odpadu). Na druhej strane je to upozornenie na narastajúci trend skvalitňovania stravovania detí a mládeže, ktorý má vplyv na zdravie celej populácie.

Zelené verejné obstarávanie predstavuje spôsob, ktorým (verejní) obstarávatelia integrujú environmentálne požiadavky do procesu obstarávania, zohľadňujúc ekologický dopad obstarávaných tovarov, služieb či stavebných prác. Uplatňovanie GPP podporuje udržateľné využívanie prírodných zdrojov, dosahovanie zmien v správaní, ktoré smeruje k udržateľnej výrobe a spotrebe, k znižovaniu znečisťovania životného prostredia, a tiež podnecuje inovácie.

Výhody GPP môžeme vidieť predovšetkým v:

- plnení osobitných cieľov a úloh v oblasti životného prostredia (napr. energetická účinnosť, zachovanie prírodných zdrojov, znižovanie emisií CO₂)
- zlepšovaní sociálnych a zdravotných podmienok života
- úspore nákladov, presadzovaní inovácií
- podpore vývoja konkurencieschopných environmentálnych tovarov a služieb a v rozšírení trhu o takéto produkty.

Školy zohrávajú popri rodine dôležitú úlohu vo vzdelávaní v oblasti zdravej výživy, formovania zdravých stravovacích návykov a životného štýlu. Rastúci problém detskej obezity, ktorá je hlavným rizikovým faktorom pre choroby modernej spoločnosti, núti štáty klásť väčší dôraz na kvalitu stravovania detí a mládeže, a teda najmä na kvalitu a dostupnosť (aj cenovú) školského stravovania.

Odbor Parlamentný inštitút Kancelárie NR SR sa v záujme získania potrebných údajov obrátil na internú databázu výmeny informácií Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD)¹, a to s požiadavkou č. 4733 *Green (eco) public procurement in school canteens* (Zelené verejné obstarávanie v školských jedálňach). Obrátili sme sa spolu na 10 štátov, z nich nám osem poskytlo odpovede: **Česká republika, Fínsko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo**, ktoré mapovalo situáciu v **Anglicku**. Belgicko si vyhradilo právo neodpovedať a Francúzsko² svoju odpoveď do stanoveného času neposlalo.

Ďalej sme vychádzali z dostupných webových stránok približujúcich zákony, dokumenty, manuály, odporúčania, zásady týkajúce sa školského stravovania a GPP v ňom na úrovni EÚ a jej členských štátov. Situáciu na Slovensku sme zisťovali prostredníctvom sekcie predprimárneho a základného vzdelávania Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, ktorý nám poskytol v spolupráci s metodickými pracovníkmi okresných úradov relevantné informácie.

---

¹ European Centre for Parliamentary Research and Documentation. Dostupné online v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/public/page/about>.

² Vo Francúzsku sa obed považuje za najdôležitejšie jedlo dňa. Študenti ho môžu dostať v škole alebo ísť obedovať domov, na čo majú dostatočný časový priestor. Roku 1971 francúzska vláda ustanovila výživové smernice pre francúzske školské stravovanie. V nich sa o. i. uvádzalo, že každé jedlo má obsahovať surovú zeleninu a ovocie, bielkoviny vo forme mlieka alebo iných mliečnych výrobkov; varenú zeleninu dvakrát týždenne. V pokynoch ministerstva školstva z roku 2001 sa uvádza, že školské obedy musia byť zdravé a vyvážené, s malým obsahom tuku a vysokým obsahom vitamínov a minerálov. Podáva sa päťchodové jedlo – predjedlo, šalát, hlavné jedlo, syrový tanier a dezert, dopĺňa ho chlieb a voda. Študenti za obedy v jedálni platia, cena jedla, ktorú si delia na polovicu so školou, sa odlišuje podľa regiónu.

Situácia v Slovenskej republike

V oblasti školského stravovania (ŠkS) sú kompetencie rozdelené najmä medzi obce, regionálny úrad školskej správy a samosprávny kraj (podľa ich zriaďovateľskej pôsobnosti), pričom samotnú školu a školské zariadenia riadi riaditeľ. Je to dané *zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* (najmä paragrafy 5, 6, 9, 9a, 9aa, 10, 11). Regionálny úrad školskej správy poskytuje odbornú poradenskú činnosť obciam, samosprávnym krajom, zriaďovateľom cirkevných škôl a školských zariadení, zriaďovateľom súkromných škôl a školských zariadení a riaditeľom škôl a školských zariadení, ktorých je zriaďovateľom, a to aj v oblasti ŠkS. Všetky tri zložky kontrolujú dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti ŠkS v školských zariadeniach, ktorých sú zriaďovateľom.

Metodické usmernenia a pokyny vydáva zriaďovateľ na základe:

- usmernení Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
- príslušných regionálnych úradov verejného zdravotníctva
- vlastného rozhodnutia ako zriaďovateľa v rámci svojich kompetencií, napr. schváleným všeobecne záväzným nariadením.

Výber potravín a surovín v zariadeniach školského stravovania je realizovaný v zmysle zákona č. 343/2015 Z. z. *o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov* prostredníctvom zriaďovateľov škôl, riaditeľov škôl a školských zariadení na základe vypracovaných interných smerníc. V prevažnej väčšine si školy, ktoré majú právnu subjektivitu, realizujú v zmysle zákona zásobovanie a výber dodávateľov samostatne.

Zelené verejné obstarávanie je jeden z **dobrovoľných** politických nástrojov v oblasti životného prostredia, to znamená, že nie je vynútené zákonom, ani motivované žiadnou formou stimulov, jeho neuplatňovanie nie je postihnuteľné. V praxi sa využíva aj v školskom stravovaní systéme, zapracovávajú sa environmentálne požiadavky (napr. narábanie s biologickým odpadom). Podrobné informácie sú v príručkách (v slovenčine):

https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_sk.pdf

<https://www.minedu.sk/data/att/8544.pdf>

GPP je zakomponované aj v *Príručke k procesom verejného obstarávania pre sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom pre operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014-2020* (kapitola 6).

Kontaktná osoba pre GPP:

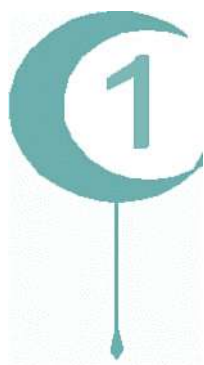
Meno:	Slavka Jurkovičová Mgr.
Funkcia:	špecialistka na zelené verejné obstarávanie
Zaradenie :	Odbor environmentálneho manažérstva
E-mail:	slavka.jurkovicova@sazp.sk
Adresa:	Martinská 49, Bratislava 2, 821 05
Pracovisko:	Sekcia environmentalistiky, Slovenská agentúra životného prostredia

ZELENÁ LINKA: 0800 144 440

Štát prispieval na stravu prostredníctvom dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa, a to na základe [vtedajšieho § 4 zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov](#).³ Dotácia sa poskytovala v sume 1,20 EUR za každý deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo výchovno-vzdelávacieho procesu. Táto dotácia slúžila na nákup potravín (finančný limit). V rámci originálnych kompetencií sú školské jedálne dotované príspevkom na režijné náklady v zmysle *nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z.* O rovnakú situáciu ide aj pri GPP, nie je dotované nijakou sumou navyše. Od školského roka 2021/2022 sa podľa ďalších noviel č. 417/2020 Z. z. a č. 257/2021 Z. z. ponechávajú obedy zadarmo len deťom na základe sociálnych kritérií, u ostatných detí túto podporu nahrádza zvýšený daňový bonus.

³ Išlo o tzv. [obedy zadarmo](#), u ktorých rodičia platili iba režijné poplatky, pre žiakov posledných ročníkov MŠ a všetkých ročníkov ZŠ. Zaviedla ich počnúc školským rokom 2019/2020 novela č. 375/2018 Z. z. spomínaného zákona o dotáciách.

1. Kompetencie pri školskom stravovaní a metodické usmernenia

Za rozhodovanie týkajúce sa školského stravovania a nakupovaných potravín (na základe centrálne stanovených legislatívnych pravidiel) zodpovedajú:

- samotné školy – sú na konci rozhodovacieho reťazca vo všetkých skúmaných štátoch
- zriaďovateľ / prevádzkovateľ (v tom: štát, miestna samospráva, cirkvi, súkromné subjekty) – podieľa sa na rozhodovaní vo všetkých skúmaných štátoch
- miestna samospráva ako verejná správa podľa princípu subsidiarity.

Školské stravovanie regulujú zväčša školské zákony alebo samostatné zákony (vyhlášky) o školskom stravovaní. Vo väčšine štátov sa problematika nákupu tovarov a služieb v hromadnom (t. j. i v školskom) stravovaní riadi primárne zákonom o verejnom obstarávaní, prípadne rozpracovanom na podrobnejšie vyhlášky či nákupné štandardy. Zákon sa vo väčšine skúmaných štátov usiluje v súčasnosti zohľadňovať aj kritériá GPP. Regulačné rámce kvality stravovania sa v niektorých štátoch netýkajú súkromných prevádzkovateľov škôl. Viacero zásad má len formu odporúčaní a je dobrovoľným nástrojom zlepšovania kvality a udržateľnosti.

Anglicko

Školy majú buď interné stravovacie služby, alebo stravu objednávajú od súkromných spoločností. Každodenné rozhodnutia a uzatváranie zmlúv s dodávateľmi má na starosti riaditeľ školy. Niekedy poskytuje stravovanie miestna samospráva.

Regulačný rámec kvality školského stravovania platí pre štátne a štátom financované školy, nie pre súkromné.⁴ Príslušné právne predpisy sú obsiahnuté v [Požiadavkách na školské nariadenia o potravinách z roku 2014](#). Webová stránka [Školský plán výživy](#) ponúka súhrn toho, čo by sa malo pri stravovaní poskytnúť (napr. jedna alebo viac porcií ovocia každý deň; nemäsové bielkoviny pre vegetariánov a podobne). [Praktická príručka](#) obsahuje rady týkajúce sa verejného obstarávania.

Školám ako súčasťou širšieho verejného sektora sa odporúča, aby sa riadili pri výbere dodávateľov stravovania materiálom [Vládne štandardy nákupu potravín a stravovacích služieb](#) (Government Buying Standards, GBS), ale nie sú povinné sa ním riadiť. GBS majú stanoviť jasné technické špecifikácie na pomoc pri nákupe stravovacích služieb. Na podporu verejného

⁴ Pre súkromné materské školy neexistujú výživové požiadavky, hoci organizácia [Ofsted](#), ktorá ich kontroluje v mene vlády, môže pri inšpekciách preskúmať prístup poskytovateľov.

obstarávania bol vyvinutý súbor nástrojov, ktorý pomáha kupujúcim a dodávateľom porozumieť a uplatňovať GBS – tzv. [Food buying standards: toolkit](#). Vláda nedávno uskutočnila [verejnú konzultáciu](#) o revízii GBS; ešte však nestanovila konečné plány sledujúce jej výsledky. Ministerstvo školstva (DfE) taktiež zverejňuje [všeobecné pokyny na nákupy](#) pre stravovacie zariadenia.

Česká republika

Rozhodnutia týkajúce sa stravovania v školských jedálňach sa prijímajú na rôznych úrovniach:

Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy ČR ovplyvňuje danú oblasť [vyhláškou č. 107/2005 Zb. o školskom stravovaní v znení neskorších predpisov](#), ktorá stanovuje:

- a) denný finančný limit (minimálny a maximálny) nákupu potravín, z ktorých sa pripravujú jedlá podľa veku žiakov a
- b) priemernú spotrebu určitých druhov potravín (ryby, strukoviny atď.) alebo živín (tuk, vitamíny atď.) v gramoch na osobu, ktoré by sa mali dodržiavať mesačne (tzv. spotrebný kôš).

Dotácie na pokrytie nákladov spojených so školským stravovaním je možné poskytnúť, iba ak zloženie jedál spĺňa stanovené požiadavky. Ministerstvo zdravotníctva ČR navyše ovplyvňuje rozhodnutia týkajúce sa stravovania svojím [Nutričným odporúčaním k spotrebnému košu](#).

Druhú úroveň rozhodovania predstavujú zriaďovateľské subjekty. Ide najmä o obce, združenia obcí alebo regiónov, menej často o súkromné subjekty či cirkvi. Zriaďovatelia môžu ovplyvňovať problematiku napríklad stanovením (schválením) rozpočtu školskej jedálne (ŠJ) alebo vydaním interných pokynov (ako sú *Pokyny pre verejné obstarávanie v malom rozsahu*, *Pokyny pre finančné hospodárenie podriadených príspevkových organizácií* atď.). Zriaďovateľ môže tiež vydaním vnútorných pravidiel ovplyvniť kvalitatívne požiadavky počas tendra, vrátane uprednostňovania potravín v organickej kvalite.

Treťou úrovňou rozhodovania je vedenie škôl a / alebo vedenie a zamestnanci ŠJ. Školské jedálne môžu byť zriadené ako právnické osoby s výlučnou právnou subjektivitou zodpovedné iba jej zriaďovateľom, nie školám. Väčšina ŠJ je však neoddeliteľnou súčasťou školy bez vlastnej právnej subjektivity. Pokiaľ ide o výber dodávateľov potravín, môže ho ovplyvňovať väčšina riaditeľov škôl, najmä však samotné školské jedálne.⁵

Na proces nákupu potravín má vplyv [zákon č. 134/2016 Zb. o verejnom obstarávaní v znení neskorších predpisov](#). Väčšina obstarávaní sa realizuje v režime verejnej zákazky malého

---

⁵ CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Biopotraviny ve školních stravovacích zařízeních. Analýza*. Ministerstvo zemědělství. Country Life s.r.o. Dostupné online: http://eagri.cz/public/web/file/39454/brozura_Bioskoly_11_2009_CD.pdf, najmä s. 9 a 19 [cit. 22.2.2022].

rozsahu, keď sú dané iba základné zásady obstarávania. Obstarávanie ŠJ má často formu priameho nákupu vo veľkoobchodných alebo maloobchodných predajniach.⁶ Zriaďovatelia škôl sa však môžu pokúsiť o spoločné obstaranie tovaru pre podriadené subjekty, potom môžu platiť prísnejšie pravidlá.⁷

Fínsko

Obce a ďalší poskytovatelia vzdelávania majú veľkú mieru nezávislosti pri organizovaní školského stravovania a postupy sa v jednotlivých regiónoch odlišujú. Na ŠkS sa vzťahujú právne predpisy (najmä paragraf 48d [zákona o základnom vzdelávaní](#)), národné a miestne školské osnovy a odporúčania týkajúce sa školského stravovania a výživy. Štúdia [Školské stravovanie pre všetkých](#) publikovaná Fínskou národnou agentúrou pre vzdelávanie podrobne mapuje stravovanie na školách. Užitočná je tiež staršia publikácia [School Meals in Finland: Investment for learning](#).

Novodobé míľniky v školskom stravovaní vo Fínsku

1983	Bezplatné školské stravovanie sa rozšírilo na vyššie stredné školy. Štát prispieva na financovanie jedál rovnakým spôsobom, ako u základných škôl.
1999	Prijaté úplné znenie školského zákona stanovilo, že všetci žiaci a študenti základných a stredných škôl majú mať zabezpečené vyvážené a vhodne organizované a kontrolované jedlo každý školský deň.
2004	Stravovanie v školách sa stalo súčasťou národného základného vzdelávacieho programu (core curriculum) a súčasťou služieb starostlivosti o žiakov. Zdôraznila sa spolupráca medzi školou a domácnosťami.
2010	Ministerstvo sociálnych vecí a zdravia vydalo Výživové kritériá pre obstarávacíe služby .
2014	Školské stravovanie sa podrobne opísalo v novom národnom základnom vzdelávacom programe. Dôraz sa kladie na jeho zdravotný, vzdelávací, sociálny a kultúrny význam. Opísal sa tiež spôsob monitorovania a hodnotenia stravovania.

Maďarsko

Ako sa uvádza v § 21/A ods. 3. [zákona XXXI z roku 1997 o ochrane detí a správe poručníctva](#) (ďalej len „zákon o ochrane dieťaťa“) za zabezpečenie školského stravovania zodpovedajú

- 1) obce pri štátom prevádzkovaných školách pôsobiacich na ich územiach a
- 2) prevádzkovatelia v prípade škôl prevádzkovaných cirkvou a iných neštátnych škôl.

⁶ Co rodiče nevědí o školním stravování. Dostupné na: <https://www.jidelny.cz/show.aspx?id=1962> [cit. 22.2.2022].

⁷ Pozri tiež: Informační portál hromadného stravování. Dostupné online: <https://www.jidelny.cz/> (napr. článok na <https://www.jidelny.cz/show.aspx?id=1224>) [cit. 22.2.2022].

Nákup pre školské stravovanie sa považuje za verejné obstarávanie pre hromadné stravovanie (pozri príloha 39/A [zákona XLVI z roku 2008 o potravinovom reŕazci a dohláde](#)) a riadi sa ustanoveniami [zákona CXLIII z roku 2015 o verejnom obstarávaní](#), s prihliadnutím na nariadenie vlády [676/2020 \(XII. 28.\) o osobitných pravidlách postupov verejného obstarávania pre hromadné stravovanie](#) (ďalej „nariadenie vlády“). Nariadenie vlády nadobudlo účinnosť 1. marca 2021, povinnosť dodržiavať ho vzniká pri verejnom obstarávaní začatom po 1. septembri 2021.

Nariadenie vlády špecifikuje tri hlavné oblasti pri verejnom obstarávaní pre hromadné stravovanie:

- kritériá oprávnenosti, uplatniteľné na postup verejného obstarávania;
- hodnotiace kritériá ponúk;
- podmienky zmluvy, ktorá sa má uzavrieť s dodávateľom.

Poľsko

V zmysle školského zákona zo 14. decembra 2016 podmienky fungovania školskej jedálne určuje riaditeľ školy po dohode s riadiacim orgánom školy, ktorým môže byť minister, orgán miestnej samosprávy, ďalšie právnické a fyzické osoby (v prípade neverejných škôl).

Potraviny predávané v škole (za stravu v školskej jedálni sa platí) musia spĺňať kritériá stanovené v zákone z 25. augusta 2006 o bezpečnosti a výžive potravín. Bližšie požiadavky sú uvedené vo [vyhláske ministra zdravotníctva z 26. júla 2016 o skupinách potravín určených na predaj deťom v zariadeniach vzdelávacieho systému \(obchody, automaty\) a požiadavkách, ktoré musia spĺňať potraviny používané ako súčasť spoločného stravovania pre deti a dospelujúcich v týchto zariadeniach](#).

Rakúsko

Právomoci zriaďovať a prevádzkovať verejné materské školy a verejné základné a stredné školy majú regióny a obce (mestské združenia); pre akademické stredné školy (10 – 18) a vyššie odborné vzdelávanie (14 – 19) je to federácia. Subjekt zodpovedný za školu alebo škôlku je zodpovedný aj za rozhodnutia týkajúce sa stravovania. Ak je tento subjekt zároveň verejným obstarávateľom, musí pri nákupe dodržiavať pravidlá podľa *federálneho zákona o verejnom obstarávaní* z roku 2018 (BVerG 2018). Ak je jedáleň prevádzkovaná na základe koncesie, musí subjekt (ktorý je verejným obstarávateľom) vyžadovať od koncesionára dodržiavanie ekologických štandardov.

Mesto Viedeň je v postavení prevádzkovateľa verejných škôl zo zákona povinné zabezpečiť obedové stravovanie žiakov v týchto školách, prevádzkovaných ako celodenné. Príprava a podávanie obedových jedál a občerstvenia sa zveruje súkromným spoločnostiam. Mnoho školských zariadení v Rakúsku stravovanie neposkytuje (poskytuje sa obedná prestávka na domáci obed).

Slovinsko

V Slovinsku reguluje danú oblasť *zákon o školskom stravovaní v spojení so zákonom o výkone práv k verejným prostriedkom*. Zákon o školskom stravovaní sa vzťahuje na základné a stredné školy a na základné školy pre deti so špeciálnymi potrebami, ako aj na materské školy, internáty a podobne. V dňoch školskej dochádzky sú školy povinné zabezpečiť najmenej jedno (ranné) jedlo pre žiakov, ktorí oň požiadajú; ako ďalšiu službu môžu školy poskytovať raňajky, obed a popoludňajšie občerstvenie. Rada školy prijíma školský poriadok, v ktorom stanovuje podrobné pravidlá procesu stravovania.

Školy môžu organizovať školské stravovanie dvoma spôsobmi:

1. Vykonávajú obstarávanie potravín, prípravu a distribúciu jedál vo vlastnej réžii; v takom prípade riaditeľ ustanoví školskú akčnú skupinu pre výživu, ktorá dáva stanoviská a návrhy týkajúce sa stravovania. Návrh školského stravovacieho poriadku pripravuje riaditeľ a prerokúva ho rada rodičov, rada učiteľov a žiaci. Pravidlá prijíma rada školy (čl. 6 zákona o školskom stravovaní).
2. Presunú obstarávanie, prípravu a distribúciu stravy na inú vzdelávaciu inštitúciu, výnimočne na tretiu osobu (iné verejné inštitúcie, súkromné spoločnosti atď.), v takom prípade musí riaditeľ pred začatím konania získať súhlas rady školy.⁸

Okrem kritéria ceny (ekonomicky najvýhodnejšia ponuka) *zákon o verejnom obstarávaní* umožňuje, aby sa pri obstarávaní uprednostňovali potraviny, na ktoré sa vzťahujú schémy kvality (napr. sezónna integrovaná výroba potravín alebo sezónna výroba biopotravín), a potraviny vyrobené v súlade s národnými predpismi o kvalite potravín.

Zákon o verejnom obstarávaní (najmä čl. 73) umožňuje, aby sa zákazka mohla zadávať vo forme samostatných častí, čím dáva možnosť výrobcovi a menším uchádzačom zúčastniť sa na celom procese. Obstarávateľ môže využiť online aplikáciu [Katalóg potravinárskych výrobkov](#). Aplikáciu pripravila Komora poľnohospodárskych a potravinárskych spoločností v spolupráci s Poľnohospodárskou a lesníckou komorou Slovinska a Slovinským družstevným združením. Ide o veľmi užitočný nástroj pri analýze trhu a získavaní údajov o potravinách. Umožňuje o. i. monitorovať dodržiavanie cieľov týkajúcich sa podielu

---

⁸ Školské stravovanie. Dostupné online: <https://www.gov.si/teme/solska-prehrana/>

ekologických potravín a podielu potravín v rámci iných systémov⁹ stanovených v čl. 6, ods. 2, bod 1 a 2 vyhlášky o ekologickom verejnom obstarávaní.

Ministerstvo školstva, vedy a športu v spolupráci s Ministerstvom zdravotníctva a Národným ústavom verejného zdravia pripravilo niekoľko smerníc a odporúčaní týkajúcich sa stravovania vo vzdelávacích inštitúciách, sú to:

- [Pokyny týkajúce sa stravovania vo vzdelávacích inštitúciách](#)
- [Praktické pokyny k plánom zdravej výživy vo vzdelávacích inštitúciách](#)
- [Príručka o kritériách kvality potravín vo vzdelávacích inštitúciách.](#)

Švédsko

Školský zákon [Education Act \(2010:800\)](#) uvádza, že žiakom v rámci povinnej školskej dochádzky sa musí ponúknuť výživné a bezplatné školské stravovanie. Vyššie stredné školy nemusia poskytovať stravu bezplatne, ale väčšina z nich to robí.

Za rozhodovanie je zodpovedná samospráva (290 obcí) alebo rada nezávislej školy. Mnoho obcí má jednotné menu, ktoré sa používa na všetkých školách, v niektorých obciach môže o menu rozhodovať škola samostatne. Podobne je to aj u predškolských zariadení.

Stravovanie sa riadi pokynmi Národnej agentúry pre vzdelávanie (Swedish National Agency for Education, [Food in preschool and compulsory school](#)), na základe zverejňovaných odporúčaní Švédskej potravinovej agentúry (Swedish Food Agency, [Public meals \(livsmedelsverket.se\)](#); [Måltider i förskolan](#)). Základným rozsiahlym manuálom je [National guidelines for meals at school](#), vydaný potravinovou agentúrou. Podľa agentúry jedlá podávané v predškolských zariadeniach, školách, nemocniciach či ošetrovateľských domovoch však musia byť nielen bezpečné a výživné, ale tiež chutné, pripravené z kvalitných surovín a podávané v príjemnom prostredí, integrované do každodenných činností. Jedlo by malo tiež spĺňať ekologické kritériá.

---

⁹ Sezónne jedlo má výživovú hodnotu prispôbenú ročnému obdobiu a vyrába sa tiež najprirodzenejším spôsobom. Z hľadiska zdravia sa odporúča jesť miestne vypestovanú sezónnu zeleninu a ovocie, pretože sú prirodzene zrelé a majú vyššiu hustotu živín. To znamená, že obsahujú vyššiu hladinu metabolitov v porovnaní so zeleninou a ovocím, ktoré sa skladujú dlho. Skladovanie alebo dlhé cesty od výrobcu k spotrebiteľovi navyše ovplyvňujú obsah vitamínu C, a tiež obsah vitamínov A, B a E, výživové a organoleptické vlastnosti. Mimo sezónne jedlá sa ďalej spracovávajú na predaj, aby zostali dlhšie čerstvé.

2. Zelené verejné obstarávanie – princípy a jeho využívanie

Anglicko

Vládne štandardy nákupu (GBS) boli zavedené v roku 2011 ako súčasť [ekologických vládnych záväzkov](#) a pre školské jedálne sú dobrovoľné. V roku 2014 Ministerstvo životného prostredia, potravín a vidieckych záležitostí Spojeného kráľovstva (Defra) stanovilo rámec pre trvalo udržateľné verejné obstarávanie potravín s názvom [Plán verejného obstarávania](#).¹⁰ Existujú tiež dobrovoľné schémy, ku ktorým sa školy môžu prihlásiť, ako napríklad [Food for Life Schools Award](#) či [Food for Life Served Here Award](#). Cateringová značka [Food for Life](#) je nezávislým potvrdením toho, že poskytovateľ potravín spĺňa školské štandardy stravovania a podáva jedlo pripravené z čerstvých, udržateľných a lokálnych surovín. Tieto požiadavky majú o. i. zvyšovať povedomie o miestnej produkcii a budovať pevnejšie väzby s miestnymi dodávateľmi. Dbá sa aj na zásady férového obchodu Fairtrade.

Neexistujú oficiálne štatistické údaje o podiele škôl, ktoré sa riadia GBS, ale mimovládna organizácia *Potraviny pre život* zverejňuje výročnú správu o kvalite školského stravovania na základe údajov z prieskumov. Zameriava sa však viac na druhy poskytovaných potravín a trendy v strave detí, než na spôsoby obstarávania. Ostatná správa je [za rok 2019](#).

Česká republika

Vláda svojím [uznesením z 24. júla 2017 č. 531](#) podporila uplatňovanie zodpovedného verejného obstarávania zo strany štátnej správy a samosprávnych celkov. Pokiaľ ide o GPP, Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR prevádzkuje [stránku o zodpovednom verejnom obstarávaní](#). Informuje o podmienkach, ako môžu obstarávatelia legálne zohľadniť nielen cenu, ale aj ďalšie hodnotové kritériá (podpora miestneho hospodárstva, malé a stredné podniky, sociálne podniky, udržateľnosť alebo etická výroba tovaru). Poskytuje návrhy možných praktík, ako prispieť k zvýšeniu kvality a udržateľnosti podávaných jedál a informácie o tom, ako podporovať [ekologické riešenia pri tendroch](#).

¹⁰ V pláne, ktorý schválil predseda vlády, je uvedená konkrétna vízia, ciele a výsledky trvalo udržateľného obstarávania potravín, k čomu patrí zapájanie a podpora dodávateľov pri zabezpečovaní udržateľných potravín v hromadnom stravovaní. Súčasťou tejto politiky je okrem prihládania na ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku, odvíjajúcu sa od ukazovateľov výkonu a využívania zdrojov (energia, voda a odpad), aj dôležitosť vplyvu na životné prostredie, rozmanitosť a sezónnosť, dobré životné podmienky zvierat či spravodlivý a etický obchod.

Okrem toho webová stránka odkazuje na dokumenty Európskej únie, ako sú napríklad [kritériá GPP](#), vrátane [kritérií GPP pre potraviny, stravovacie služby a automaty na nápoje](#) alebo dokument [Trvalo udržateľné verejné obstarávanie školských stravovacích služieb: osvedčený postup](#). Odkazuje tiež na dokument [Metodika zodpovedného verejného obstarávania](#), ktorý v jednej zo svojich kapitol (s. 117 a nasl.) informuje o možnej podpore GPP, špecifikuje právne vyhovujúce spôsoby uprednostňovania udržateľných riešení.

Ministerstvo školstva na svojej [webovej stránke](#) odkazuje na [informácie ministerstva pôdohospodárstva](#) týkajúce sa podpory dodávateľov regionálnych potravín do školských jedální. Okrem toho stránka poskytuje odkaz na dokument Komisie EÚ – [Produktový list pre GPP](#). Obsahuje metodiku, ako uprednostňovať v súlade s právnymi predpismi udržateľne vyrobený tovar vo verejnom obstarávaní stravovacích služieb. Všetky tieto usmernenia sa pokúšajú zaviesť ekologické alebo všeobecne zodpovedné verejné obstarávanie ako dobrovoľné politické nástroje. GPP nie je, podobne ako na Slovensku, vynútené zákonom a ani motivované formou stimulov. GPP musí aj pri posilnení ekologických kritérií vychádzať prioritne z pravidiel zákona o verejnom obstarávaní.

V súčasnosti nie sú k dispozícii štatistické údaje o tom, koľko školských jedální využíva GPP. Existujú niektoré pilotné prípady, prax však nie je rozšírená. Možno spomenúť [prípádovú štúdiu mesta Jičín](#), kde sa samospráva pokúša v tendroch podporovať udržateľnosť a miestnu produkciu.

V súvislosti s niekdajším projektom *Zavádzanie biopotravín do škôl a predškolských zariadení* sa v roku 2009 uskutočnil prieskum, podľa ktorého z reprezentatívnej vzorky jedna pätina školských a predškolských jedální použila na prípravu jedál biopotraviny. Ich množstvo však bolo podľa analýzy¹¹ veľmi nízke – 58 % škôl ich použilo v celkovom množstve menej než 5 %. Iba u 15 % škôl, ktoré používali biopotraviny, ich podiel prekročil 10 %. Biopotraviny sa vo všeobecnosti používali viac v predškolských zariadeniach než v školách (s. 21). Podľa odhadov z roku 2009 približne 150 – 300 materských, základných a stredných škôl používalo biopotraviny vo významnom množstve, čo predstavovalo asi 1,5 – 3 % z celkového počtu 10 500 týchto škôl v Českej republike (s. 9). Doteraz sa uskutočnilo niekoľko projektov s cieľom podporiť poskytovanie organických alebo miestnych potravín v školských jedálňach (od s. 13).

Fínsko

Legislatíva nehovorí o osobitnom GPP, ale uplatňuje sa [zákon o verejnom obstarávaní a koncesných zmluvách](#), ktorý kladie dôraz na environmentálne aspekty (§ 2 ods. 2).¹² Ďalšie

¹¹ CHLUMSKÁ, Lubomíra. *Biopotraviny... C. d.* Dostupné online: http://eagri.cz/public/web/file/39454/brozura_Bioskoly_11_2009_CD.pdf [cit. 22.2.2022].

¹² Obstarávanie sa má uskutočňovať s optimálnou hospodárnosťou, kvalitou a systematickosťou, s využitím existujúcich konkurenčných podmienok a zohľadňujúc environmentálne a sociálne aspekty.

ustanovenia týkajúce sa environmentálnych hodnôt pri verejnom obstarávaní sú uvedené v §§ 72, 79, 90, 93, 95 a 98 zákona. Napríklad v stratégii obstarávateľa by malo byť opísané použitie sezónnych či miestnych produktov.

Aj v programe vlády 2019 sa hovorí o potrebe lepšieho zohľadnenia environmentálnej udržateľnosti vo verejnom obstarávaní. Cieľom je tiež zvýšiť množstvo vegetariánskych potravín vo verejných obstarávaní a službách verejného stravovania. Obce majú pri nákupe mäsa, vajec či mlieka uprednostňovať fínsku miestnu a organickú výrobu potravín. Fínska národná agentúra pre vzdelávanie podporuje nápady týkajúce sa stravovania v škole. Poskytuje tiež informácie o prebiehajúcich projektoch na rozvoj udržateľného stravovania.

Maďarsko

Hoci sa v právnych predpisoch nehovorí o ekologickom či udržateľnom verejnom obstarávaní, mnohé z voliteľných kritérií na vyhodnotenie súťaží v rámci hromadného stravovania odrážajú zásady GPP. Okrem toho sa v nariadení vlády uvádza, že od 1. januára 2022 najmenej 60 % z celkovej hodnoty obstarávaných výrobkov musia tvoriť lokálne potravinové výrobky a / alebo pochádzať z krátko dodávateľského reťazca verejného stravovania¹³, od 1. januára 2023 to má byť najmenej 80 %.

Z hľadiska zeleného verejného obstarávania sú relevantné hodnotiace kritériá ponúk. Okrem ceny sa na hodnotenie použijú najmenej tri z nasledujúcich kritérií:

- kombinovaný pomer miestnych potravinových výrobkov a výrobkov obstaraných v krátkom dodávateľskom reťazci verejného stravovania;
- najkratší možný čas prepravy medzi miestom prípravy a miestom podania;
- najvyšší možný podiel výrobkov z kontrolovaného ekologického poľnohospodárstva;
- najvyšší možný podiel potravín označených požadovanou etiketou;
- záväzok zaviesť systémy spätnej väzby od spotrebiteľov;
- zelenina a ovocie poskytované navyše voči vyhláske o výživovom zdraví¹⁴;
- celozrnné potraviny na báze obilnín poskytované navyše voči vyhláske o výživovom zdraví;
- poskytovanie diétnych jedál.

Poľsko

Webová stránka poľského [Úradu pre verejné obstarávanie](#) obsahuje publikácie a príručky o zelenom verejnom obstarávaní, zahŕňajúce príklady sociálnych

---

¹³ T. zn. keď do potravinového dodávateľského reťazca nie je zapojený viac ako jeden sprostredkovateľ medzi prvovýrobcem alebo výrobcem potravín a prevádzkovateľom kuchyne.

¹⁴ [Decree of the Minister of Human Capacities No. 37/2014 \(IV.30.\) on Nutritional Health](#) (predpisy týkajúce sa hromadného stravovania).

a environmentálnych kritérií hodnotenia ponúk či zásady udržateľnosti. Nie sú špecifikované osobitné princípy pre hromadné stravovanie. Používanie GPP v ňom sa niekde deje na dobrovoľnej báze, nie je to vynútené legislatívou. Nie sú dostupné bližšie údaje ani štatistiky.

Rakúsko

Právny rámec pre GPP zo strany verejných subjektov, ako sú federácia, deväť spolkových krajín (regiónov), obce, mestské združenia a ďalšie organizácie, ktoré plnia verejné úlohy, dáva *federálny zákon o verejnom obstarávaní* (BVerG 2018). Obsahuje základné princípy GPP, a to v [§ 20 ods. 5](#). Identifikuje fázy, v ktorých má realizácia GPP najlepšiu perspektívu, pričom GPP musí v prvom rade vychádzať zo správneho vymedzenia predmetu zákazky pri zohľadnení ekologických aspektov. Verejní obstarávatelia sa môžu do značnej miery slobodne rozhodnúť, ako implementujú ekologické aspekty do postupov obstarávania, najvýraznejšou možnosťou je ich zahrnutie do súťažných podkladov (požiadavka na biopotravinu, konkrétny typ balenia jedla/potraviny a podobne). Zákon sa však nevzťahuje na súkromné subjekty, ktoré prevádzkujú jedálne. Na tieto jedálne sa vzťahujú iba základné legislatívne ustanovenia (hygienické normy, normy pre potraviny a podobne); neexistuje legislatíva, ktorá by od nich vyžadovala, aby obstarávali ekologické potraviny.

Na federálnej úrovni sú nové pokyny pre obstarávateľov rozpracované tiež v novom *Národnom akčnom pláne pre udržateľné obstarávanie* (NAP), vzťahujúcom sa aj na stravovanie. Očakáva sa, že NAP prijme Rada ministrov v najbližších týždňoch a bude zverejnený.

Situácia vo Viedni

Federácia viedenských rodičovských združení na verejných školách spoločne s Mestským úradom zodpovedným za školy vypracovali katalóg kritérií, ktoré zaručujú obzvlášť vysokú kvalitu obedových jedál v prospech zdravia žiakov. Stravovacie zariadenia sú povinné zabezpečiť vyváženú stravu s najmenej 50 % podielom biopotravín a ponúkať nutrične hodnotné jedlá. Medzi ďalšie kritériá pre uzatváranie zmlúv s dodávateľmi patrí dodržiavanie [pokynov](#) stanovených Rakúskou spoločnosťou pre výživu, [zoznam kritérií](#) platných v rámci programu ÖKO-Kauf Wien, výroba bez GMO, pôvod zložiek potravín či dobré životné podmienky zvierat.

Slovinsko

Ministerstvo školstva uplatňuje od roku 2017/2018 školskú stravovaciu schému, ktorej cieľom je zvýšiť konzumáciu ovocia a zeleniny, mlieka a mliečnych výrobkov u detí s dôrazom na miestne vyrobené potraviny a zlepšenie stravovacích návykov detí. Vyhláška o implementácii schémy vychádzajúca z čl. 23 *nariadenia EÚ č. 1308/213* určuje oprávnené výrobky, spôsob dodávania a distribúcie potravín, postup schvaľovania uchádzačov, oprávnené náklady, sprievodné vzdelávacie programy, hodnotenie výsledkov atď.

Škola môže rok vopred požiadať o finančnú pomoc [Agentúru pre poľnohospodárske trhy a rozvoj vidieka](#). Agentúra vydá rozhodnutie. Maximálna celková hodnota pomoci pre školy sa určuje na základe:

- počtu zapísaných žiakov (ročníky 1 až 9),
- maximálnej výšky pomoci na žiaka (zhruba 6 EUR za distribúciu ovocia a zeleniny a 4 EUR za distribúciu mlieka a mliečnych výrobkov).

V Slovinsku sú školy a škôlky súčasťou projektu, ktorý propaguje tradičné slovinské raňajky. Vždy tretí novembrový piatok sa oslavuje [Slovinský deň jedla](#) s cieľom informovať deti a širokú verejnosť o dôležitosti raňajok, význame a výhodách miestnych potravín, význame poľnohospodárstva a včelárstva a ich vplyve na životné prostredie, či o dôležitosti správnej likvidácie odpadu. Princípy GPP priniesli do škôl, škôlok, nemocníc a iných verejných inštitúcií viac potravín špičkovej kvality (20 %; 15 % podiel biopotravín).

Švédsko

Súkromní aktéri aj verejní obstarávatelia majú slobodu a môžu prevziať plnú zodpovednosť za životné prostredie pri formulovaní toho, aké vlastnosti má mať hľadaná potravina. Národná agentúra pre verejné obstarávanie poskytuje rozsiahlu podporu nákupov zohľadňujúcich kritériá udržateľnosti pri možnosti overiť a sledovať ich (National Agency for Public Procurement, [Procurement of food and meal service](#)). Kritériá sa vypracúvajú v súlade s predpismi EÚ, zákonom o verejnom obstarávaní a súčasnými postupmi. Zvažuje sa vplyv nákupov na klímu, životné prostredie, dobré životné podmienky zvierat a biodiverzitu, ako aj na sociálne a pracovno-právne podmienky pre výrobcov potravín a na hospodársku udržateľnosť (kritériá špecifikujú ustanovenia švédskej legislatívy i dobrovoľné priemyselné dohody).

Od júna 2017 existuje vo Švédsku *Potravinová stratégia* s cieľom zvýšiť produkciu švédskych potravín, a tým zvýšiť mieru sebestačnosti. Ďalším cieľom je¹⁵, aby 30 % švédskej poľnohospodárskej pôdy tvorila certifikovaná ekologická pôda a aby do roku 2030 až 60 % spotreby vo verejnom stravovaní pozostávalo z certifikovaných bioproduktov; tento cieľ už štyri samosprávy dosiahli. Podľa prieskumu z roku 2018 (Swedish Food Agency, [Facts about public meals](#)) sa v roku 2017 pomer biopotravín nakupovaných samosprávami pohyboval v rozmedzí 5 až 80 % z ich celkovej nákupnej hodnoty (v priemere 36 %).

---

¹⁵ Pozri [The government launches a new action plan for the food strategy](#) z januára 2021.

3. Financovanie školského stravovania a podpora GPP

Anglicko

Väčšina detí v Anglicku za jedlo v obedňajších hodinách platí. Na základnej škole stojí strava približne 2,30 až 2,40 GBP (2,65 až 2,76 EUR) na dieťa a deň. Vláda financuje školské stravovanie iba u detí z rodín, ktoré poberajú dávky sociálneho zabezpečenia a majú veľmi nízky príjem. Zároveň všetky malé deti vo veku od 4 – 7 rokov majú nárok na školské obedy zadarmo a vláda ich financuje tiež (v priemere £2.34 / €2.69 v roku 2020/2021).

Vládne financovanie bezplatného školského stravovania je zahrnuté vo väčších blokových grantoch od ústrednej vlády pre miestne orgány. Zákonné ustanovenia o bezplatnom školskom stravovaní obsahuje časť IX kapitoly 2 školského zákona z roku 1996 v znení neskorších predpisov. Výška štátneho príspevku na bezplatné školské stravovanie nie je viazaná na použitie konkrétneho nákupu alebo nákupného rámca.

Česká republika

Cena obeda sa skladá z troch častí:

- 1) náklady na použité jedlo
- 2) platy zamestnancov a
- 3) režijné náklady.

Pravidlá rozdelenia týchto nákladov stanovuje [vyhláška č. 84/2005 Zb. o nákladoch na stravovanie a ich úhrade v príspevkových organizáciách zriadených územnými samosprávnymi celkami](#).

Rodičia detí spravidla platia iba cenu jedla použitého na prípravu. Mzdy zamestnancov vrátane všetkých odvodov na sociálne alebo zdravotné poistenie vypláca štát všetkým školským subjektom, ktoré sú zapísané v registri škôl. Mzdové náklady platia teda samotné školy, ktoré na to dostávajú peniaze prostredníctvom regionálnych rozpočtov. Režijné náklady si školské subjekty hradia sami zo svojich rozpočtov. Školy sú väčšinou tzv. príspevkovými organizáciami, prevádzkovanými a financovanými zriaďovateľmi. Neexistuje osobitný predpis o štátnom príspevku na pokrytie nákladov na školské stravovanie, pri ktorom sa využíva GPP. Uplatňujú sa rovnaké pravidlá ako v prípade bežného obstarávania.

Fínsko

Predprimárne, základné a stredoškolské vzdelávanie vrátane stravovania je bezplatné. Štát a obce zdieľajú náklady na vzdelávanie. Školský stravovací systém sa vzťahuje aj na deti v materských školách, kde sú jedlá zahrnuté v poplatku za dennú starostlivosť hradenú rodičmi. Na vysokej škole študenti dostanú dotáciu na jedlo, ponúka sa im teda cenovo dostupné vyvážené jedlo.

Maďarsko

Štát prispieva na školské stravovanie podľa potreby. Podmienky bezplatného poskytovania a zľavnené poplatky určuje zákon o ochrane dieťaťa (§ 21 / B). Školské jedlo je zadarmo pre:

- žiakov základných škôl (1. - 8. ročník), ktorí dostávajú pravidelný sociálny príspevok;
- deti, ktoré sa dostanú do starostlivosti alebo následnej starostlivosti.

Jedlá sú k dispozícii so zľavou 50 % pre:

- študentov stredných škôl (nad 8. ročník), ktorí dostávajú pravidelný príspevok na sociálnu starostlivosť;
- deti, ktoré sú trvalo choré alebo ťažko zdravotne postihnuté alebo majú v rodine trvalo choré alebo ťažko zdravotne postihnuté dieťa;
- deti z rodín, ktoré majú tri alebo viac detí.

Štátny príspevok na školské stravovanie neprihliada na GPP.

Poľsko

Spolufinancovanie stravovania detí sa uskutočňuje v rámci vládneho programu *Stravovanie v škole a doma* na roky 2019 – 2023 (Monitor 2018, položka 1007). Program sa skladá z troch modulov, z ktorých prvý sa týka výživy pre deti, druhým je pomoc určená starším ľuďom a tretím vybavenie a zlepšovanie úrovne školských jedální. Na implementáciu modulov 1 a 2 bolo zo štátneho rozpočtu na roky 2019 – 2023 pridelených 2 550 000 tis. PLN. Neexistuje extra financovanie pri GPP.

Rodina, ktorej čistý príjem nepresahuje 150 % príjmového kritéria stanoveného v zákone z 12. marca 2004 o sociálnej pomoci (792 PLN na osobu v rodine), môže požiadať o stravu pre deti a dospelých v škole alebo škôlke.

Rakúsko

Žiaci verejných škôl, ktoré fungujú ako celodenné, môžu v závislosti od príjmu rodiny využívať bezplatné obedové jedlo alebo stravu za zníženú, dotovanú cenu.

Slovinsko

Školské stravovanie patrí do kompetencie Ministerstva školstva, vedy a športu, zatiaľ čo dotácie na školské stravovanie spadajú do pôsobnosti Ministerstva práce, rodiny, sociálnych vecí a rovných príležitostí. Rodičia s nižšími príjmami majú nárok na dotáciu na ranné jedlo a obed pre deti, žiakov a študentov. Výška platby za školské stravovanie sa môže znížiť, ak škola na tento účel získa ďalšie finančné prostriedky (od darcov, sponzorov, atď.). Čerstvé ovocie a zelenina, mlieko mliečne výrobky a mlieko bez laktózy spolufinancuje štát zhruba na 22 % z celkovej hodnoty.

Švédsko

Štát neplatí ciele štátne dotácie na predškolské a školské vzdelávanie a ani na príslušné stravovanie. Sú platené z rozpočtov obcí. V inštitúciách povinnej školskej dochádzky sú pre žiakov bezplatné. V predškolskom zariadení zákonní zástupcovia platia poplatok s maximálnou sumou – tzv. maxtaxou – ohraničujúcou výšku poplatku (vrátane stravy) odvodenú od príjmu domácnosti. Neexistuje extra financovanie pri GPP.

Záver

V analýze sme priniesli pohľad na kompetencie a pravidlá v školskom stravovaní, ako aj na úsilie zavádzať do verejného obstarávania v hromadnom stravovaní ekologické kritériá, a tým prispievať k zlepšovaniu kvality jedál i k udržateľnosti výroby potravín. Informácie reprezentujú deväť vybraných štátoch Európy: Anglicko (ako časť Spojeného kráľovstva s vlastnými predpismi), Českú republiku, Fínsko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko a Švédsko.

Pri danej téme sa štáty riadia legislatívou prijímanou na centrálnej, národnej úrovni. Ide najmä o zákon o verejnom obstarávaní, školský zákon a zákon o školskom stravovaní. Na ústrednej úrovni sú to ministerstvá školstva, ktoré ovplyvňujú rozhodnutia týkajúce sa školského stravovania vyhláškami, prípadne dotačnými schémami či inými regulačnými rámcami. Problematika príspevkov na stravovanie sa zväčša viaže k agende ministerstiev sociálnych vecí (napr. Slovensko, Slovinsko). Výživové kritériá stanovujú tiež ministerstvá zdravotníctva.

Vychádzajúc zo základnej legislatívy sa na riadiacom procese v oblasti poskytovania školského stravovania podieľajú samosprávne orgány, zriaďovatelia (orgány regionálnej samosprávy, cirkvi, neštátne/súkromné spoločnosti) a v každodennom rozhodovaní tam, kde sú školské jedálne súčasťou škôl, riaditelia (vedenie) škôl a školských zariadení. Niekde časť škôl odovzdáva poskytovanie školskej stravy aj do rúk tretím subjektom – verejným, neštátnym, súkromným (Slovinsko, Rakúsko), samosprávnym (Anglicko, Švédsko), prípadne môže byť časť školských jedální nezávislými právnymi subjektmi s vlastným vedením (napr. ČR).

Samostatný zákon o zelenom verejnom obstarávaní nemá žiadny zo skúmaných štátov, jeho princípy sa však všetky usilujú podporiť v ustanoveniach zákona o verejnom obstarávaní. Každý zo skúmaných štátov má kritériá GPP obsiahlejšie či menej obsiahlo zapracované do ústrednej legislatívy. Ide najmä o princípy ochrany životného prostredia a klímy, environmentálnej udržateľnosti, biodiverzity, dobrých životných podmienok zvierat, dôrazu na sociálne a pracovno-právne podmienky výrobcov či férový obchod. Predpisy dávajú obstarávateľom do rúk nástroj na zvyšovanie kvality poskytovaných potravín – požiadavky na bio-kvalitu, sezónnosť (čerstvosť), lokálnosť (obmedzenie času skladovania a prepravy, podpora domácich výrobcov a posilňovania väzieb s nimi v danom regióne).

Vo všetkých štátoch ide o dobrovoľné nástroje. Ich zakomponovanie do nákupného procesu zákony nevynucujú a ani výraznejšie nestimulujú. Spoločenská atmosféra je však čoraz viac naklonená ekologickým riešeniam a hodnotám vyššej kvality aj za prípadne vyššiu

cenu. Vzniká i mnoho dobrovoľných schém, neštátnych platforiem či hospodárskych dohôd, ktoré preferujú ekologické a kvalitatívne kritériá. Hoci sa v niektorých štátoch nevzťahujú pravidlá verejného obstarávania na súkromných prevádzkovateľov školských zariadení (Anglicko, Rakúsko), poskytovanie kvalitnej stravy deťom je dozaista konkurenčnou výhodou, ktorú majú na zreteli súkromné spoločnosti aj rodičia.

Na základe údajov analyzovaných v našom materiáli môžeme vyzdvihnúť štáty, ktoré obzvlášť dbajú na výživovú hodnotu jedla, na ekologické princípy pri jeho obstarávaní a zároveň ho poskytujú žiakom a študentom zadarmo. Fínsko a Švédsko (popri nich tiež Estónsko či India) sú jednými z mála krajín sveta, ktoré poskytujú bezplatné školské stravovanie všetkým žiakom v povinnej školskej dochádzke bez ohľadu na ich schopnosť platiť, navyše dbajú o najvyššiu kvalitu stravy (podiel zeleniny, biopotraviny, apod.). O princípy GPP sa vo zvýšenej miere dbá, a to aj v praxi, tiež v Anglicku či Slovinsku. Anglicko navyše poskytuje zadarmo stravu deťom vo veku 4 – 7 rokov, prispieva tiež na stravu sociálne odkázaným. Slovinsko taktiež dotuje stravu na základe sociálnych kritérií, prípadne získava príspevky na zníženie ceny jedla od sponzorov.

Vo viacerých štátoch je bezplatné alebo dotované jedlo k dispozícii deťom, ktoré spĺňajú kritériá založené na príjmom rodiny (v našej analýze napr. Maďarsko, Rakúsko, Poľsko, Slovensko), o problematike tzv. obedov zadarmo v Slovenskej republike sme hovorili v úvode. Väčšina štátov dotuje cenu jedla, rodičia uhrádzajú len časť nákladov (napr. ČR, Poľsko). Slovensko a viaceré štáty v našom regióne (ČR, Maďarsko, Poľsko) nemajú natoľko rozpracované a zaužívané kritériá kvality vo verejnom obstarávaní pri školskom stravovaní a ešte sú len vo fáze, keď sa tieto princípy usilujú implementovať do praxe.

Ani jeden zo skúmaných štátov explicitne neposkytuje zvýšené dotácie na zelené verejné obstarávanie.

Inšpiratívne sú viaceré príklady zo zahraničia, ako využiť školské stravovanie aj na spoločenskú, etickú a environmentálnu výchovu detí a tiež, akým spôsobom viesť ich stravovacie návyky, ktoré následne deti prenášajú do svojich rodín. Participácia detí, ktoré pomáhajú v školských jedálňach, na procese prípravy a podávania jedla zvyšuje ich záujem o danú tému. V niektorých štátoch sa vyrovnávajú s problematikou potravinového odpadu aj tým, že neskonzenované jedlá z jedální sa v neskorších hodinách ponúknu zdarma sociálne odkázaným ľuďom. Viaceré štáty ponúkajú bufetovú formu stravovania, kde si deti sami naberajú (rozhodujú sa o množstve aj druhu potravín). Vo Fínsku je pri stravovaní zásadou, že polovica taniera má byť pokrytá surovou a varenou zeleninou. Vo viacerých štátoch sa k obedu podáva pohár mlieka, na pitie sa poskytuje len voda a nijaké sladené nápoje. Tie sú zakázané aj v bufetoch a automatoch. Dbá sa na deti s rôznymi dietetickými obmedzeniami. V posledných rokoch nastáva tiež trend k znižovaniu spotreby mäsa, ktorého výroba pri prehnanej spotrebe zaťažuje životné prostredie a môže spôsobiť škody

na zdraví. Podávajú sa viackrát týždenne kvalitné nemäsové bielkoviny, poskytuje sa strava pre vegetariánov.

Zdroje

1. European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD). Dostupné online v internej databáze po prihlásení: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request>
Požiadavka č. 4733 Green (eco) public procurement in school canteens 28/04/2021
2. CHANDLER, Caroline. FRANKLIN, Antoinette. OCHOA, Amalia. CLEMENT, Simon. Sustainable Public Procurement of School Catering Services: A good practice. INNOCAT. 2015. Dostupné online: [INNOCAT Catering Report FINAL.pdf \(sustainable-catering.eu\)](#) [cit. 22.2.2022]
3. *Informačný kanál o školskom stravovaní*. Dostupné online: <https://www.jedalne.sk/> [cit. 22.2.2022].
4. School meal. Dostupné online: https://en.wikipedia.org/wiki/School_meal#Contents_and_nutritional_guidelines [cit. 22.2.2022]
5. dokumenty, materiály a webové sídla organizácií a inštitúcií uvedené hypertextovým odkazom v texte